

Nieuwe surveystrategie Statistiek Vlaanderen

Dries Verlet en Tina Vander Molen

Inhoud

- Aanleiding en centrale elementen in de vernieuwde surveystrategie
- Veldwerk in de praktijk:
 - Vertaling van de strategie naar de praktijk
 - Inhoudelijke duiding bij de vragenlijsten
 - Kwaliteitscontrole en cleaning
- Respons en weging
- Communicatie van de resultaten
- Slotbeschouwingen

Aanleiding voor een hernieuwde surveystrategie

- Enkele (maatschappelijke) ontwikkelingen die een impact de noodzaak om een nieuwe strategie te ontwikkelen:
 - Digitalisering van maatschappij → digital first
 - Afname responsgraad klassieke face-to-face bevestigingen
 - Decretale verplichting om surveydruk te verminderen
 - Vervuiling van het surveyklimaat
- Niettemin, wel een nood aan kwaliteitsvolle surveydata voor bestaande of nieuwe Vlaamse Openbare Statistieken (VOS), vooral over houdingen en gedragingen
- Hernieuwde surveystrategie uitgewerkt, na een grondige verkenning (zowel in de literatuur als in de praktijk, ook internationaal), met bijzondere aandacht voor de rol van statistiekinstellingen

Enkele ingrediënten van de herwerkte strategie

- Beschrijving huidige situatie en trends doorheen de tijd mogelijk maken (zonder dat we individuen doorheen de tijd willen volgen, dus geen panel)
- Representatieve steekproef op grond van het Rijksregister, met individu als steekproefeenheid
- Willen uitspraken doen op Vlaams niveau, minstens naar geslacht, grote leeftijds- en opleidingsgroepen met het individu is steekproefeenheid
- ‘Future proof’: methode bruikbaar voor langere tijd
- Push to web, maar met aandacht voor moeilijk te bereiken groepen
- Middelen en personeel efficiënt inzetten
- Focus op de Vlaamse Openbare Statistieken (VOS-en)

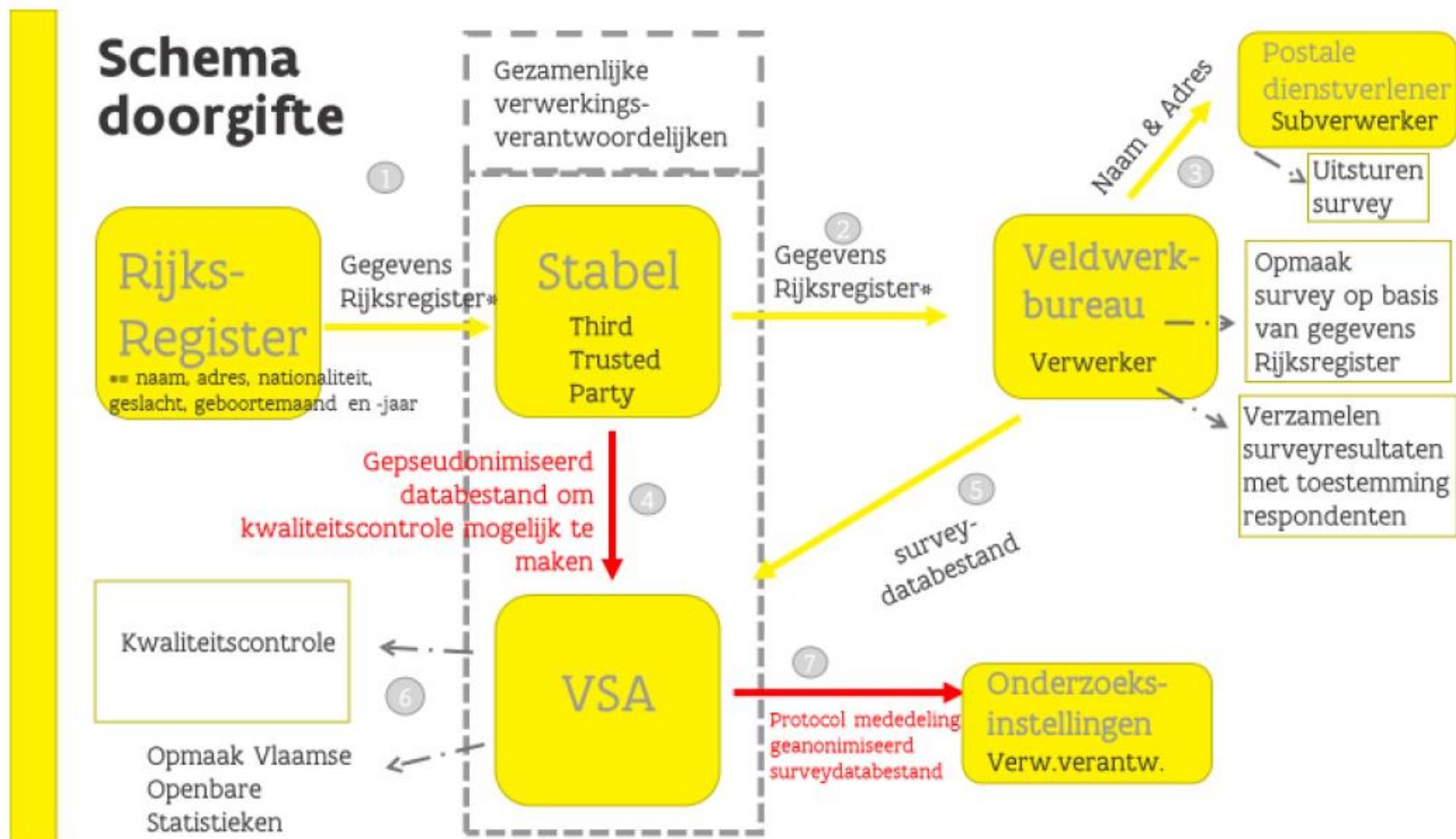
3 speerpunten van de herwerkte strategie

- Steekproef op grond van het rijksregister (waarover straks meer)
- Design: gemengde methode om respondenten te benaderen, cf. push to web, maar ook papieren versie voorzien
- Ontwerp van de vragenlijst zelf: “mobile first”

Steekproef

- Uit het Rijksregister, i.c. bij de inwoners van het Vlaams Gewest (18+, geen leeftijdsgrens)
- Machtiging verkregen van het Rijksregister, met in de aanvraag ervan de volgende ingrediënten:
 - Doel (is duidelijk, openbare statistiek)
 - Wettelijke basis
 - Grondige motivering waarom we welke gegevens nodig hebben en vooral wat het probleem is indien we die niet zouden krijgen
bv. om kwaliteit onderzoek te waarborgen – motiveren o.g.v. ervaring verleden en wetenschappelijk onderzoek
- Uiteindelijke trekking door Statbel die ook als Trusted Third Party (TTP) optrad

Datastroom

Mixed mode – Push to web

- Combinatie van methoden als uitgangspunt, rekening houdend met het gegeven dat sommige groepen moeilijk te bereiken zijn
- “Push to web”: uitnodiging om deel te nemen aan een online onderzoek
- Met aanvullend een papieren vragenlijst aan diegenen die niet deel hebben genomen aan de online vragenlijst
- Geen aanvullende F2F-bevraging
- Geen gebruik van incentives

Design: mobile first

- Vragenlijst op maat van het kleinste scherm (de smartphone)
- Respondent-centred design i.p.v. data-user-centred design (cf. Laura Wilson, 2018)
- Uitdagingen:
 1. Reduceren lengte vragenlijst
 2. Redesign van vragen gebaseerd op het vastleggen van antwoorden door de respondent zelf
 - Geen lange zinnen
 - Geen plaats voor extra definities en uitleg
 - Beperkt aantal antwoordmogelijkheden
 - Duidelijk taalgebruik, to-the-point
 3. Breuk in tijdsreeksen

Vragen?

Push to web in de praktijk:

3 zendingen :

- Uitnodiging per brief (op basis van steekproef van individuen uit het Rijksregister) om online deel te nemen
 - URL
 - QR-code
- Herinnering/bedankingskaartje aan diezelfde volledige populatie (1 week na de initiële uitnodiging)
- Postale vragenlijst aan diegenen die nog niet geantwoord hebben (ongeveer 1 maand na de initiële uitnodiging)

Mobile first vragen in de praktijk

- Niet langer vertrekken vanuit de vraag uit het verleden, maar stilstaan: wat willen we juist meten en via welke eenvoudige vraagformulering komen we hiertoe?
- Korte, duidelijke formulering:
 - SCV 2018 in face-to-face bevraging
Welke omschrijving geeft het best uw woonomgeving weer?
 - SV 2021 in mobile first bevraging:
Hoe omschrijft u uw woonomgeving?

Mobile first vragen in de praktijk

- Antwoordmogelijkheden die altijd samengenomen worden in analyses niet langer afzonderlijk opnemen
- Voorbeeld: vraag diploma
 - SCV2018 – zeer uitgebreide vraag naar GEEN/LAGER/SECUNDAIR/HOGER/ANDERE daarna voor secundair en hoger opleidingsniveau doorvragen → resulteerde in 7 geprogrammeerde vragen, met extra uitleg
 - vb opsplitsing ASO, TSO, BSO, 7^e jaar
 - vb hoger onderwijs maar liefst 8 categorieën
 - SV : nagaan in welke categorieën wordt opgesplitst bij analyses en deze opnemen in 1 vraag

Mobile first vragen in de praktijk

- Voorbeeld uit SV-bevraging:

Wat is het hoogste diploma dat u heeft behaald?

- Geen
- Lager onderwijs
- Lager secundair onderwijs
- Hoger secundair onderwijs
- Hoger niet-universitair onderwijs
- Universitair onderwijs
- Anders (omschrijf):

SV-bevraging: inhoudelijk

- 3 bevragingen per jaar, startend vanaf 2021
- Rotatie thema's om data voor VOS te leveren
 - Geen vrije invulling van de vragen
 - Vertrekkende vanuit Vlaams Statistisch Programma
 - VOS gebaseerd op cijfers vroegere SCV, of geen andere databron beschikbaar
- In 1^e bevraging voorjaar 2021:
 - Informele zorg
 - Veiligheidsgevoelens en mijddgedrag
 - Sociale samenhang
 - Relatie overheid-burger

SV-bevraging: inhoudelijk

- Overige thema's :
 - Cultuur en vrije tijd
 - Gezondheid en welzijn
 - Media en mediagebruik
 - Sport

COVID-bevraging: inhoudelijk

- Aanleiding: nood aan kwaliteitsvolle en betrouwbare data om het maatschappelijke debat te voeden
- Maatschappelijke impact van de COVID-crisis meetbaar maken op een diversiteit aan domeinen, zoals welzijn, werk, sociale contacten, digitalisering, ...
- Ambitie: iets zeggen over de totale populatie en specifieke doelgroepen, cf. opdeling naargelang van socio-demografische en geografische karakteristieken
- Brede consultatie binnen en buiten het netwerk Statistiek Vlaanderen, al drongen moeilijke inhoudelijke keuzes zich op

COVID-bevraging: inhoudelijk

- Evenwicht tussen nood aan gedetailleerde data en de beoogde diversiteit aan inhoudelijke velden
- Niettemin, wel met een duidelijk finaliteit, met name het beschrijven van de maatschappelijke impact van COVID19 op een diversiteit aan maatschappelijke domeinen
- Wat de uitvoering van het veldwerk betreft, opteerden we voor dezelfde aanpak als bij de SV-bevraging
- Wel bij een meer omvangrijke groep (N = 20 000) om het mogelijke te maken om iets te zeggen over heel specifieke groepen

SV- en COVID-bevraging: het uiteindelijke veldwerk

- Eerste bevestigingen op grond van de herwerkte surveystrategie:
 - Bevraging bij aselekt getrokken steekproef uit het rijksregister, 18 jaar en ouder in Vlaams Gewest (met Statbel als TTP)
 - Mixed mode: push to web aangevuld met schriftelijke vragenlijst
 - Mobile first
- Omvang van de steekproeven:
 - SV-bevraging: N = 6 000
 - COVID-bevraging: N = 20 000
- Veldwerk gestart begin januari 2021 en afgerond op 29 maart 2021

Kwaliteitschecks en cleaning

Belangrijk proces waarvoor voldoende tijd moet voorzien worden

1. Valideren vragenlijsten

- Juiste persoon ingevuld? Controle op grond van geboortjaar en geslacht (beschikbaar als achtergrondinformatie bij de steekproef)
- Voldoende vragen ingevuld?
- Dubbels

Kwaliteitschecks en cleaning

2. Cleaning databestand

- Alles volledig?
- Check geen onmogelijke codes aanwezig?
via frequentieverdelingen
- Hercoderen halfopen vragen (“andere”)
 - vaak antwoord wel letterlijk te plaatsen onder één van de voorziene antwoordcategorieën
- Check opmerkingen einde vragenlijst
 - Mogelijke hercoderingen – respondent noteert foutief te hebben ingevuld
 - Extra info of wel juiste persoon ingevuld heeft (vb. “mijn man wou niet, dus heb ik dit maar ingevuld”)
 - *zie valideren vragenlijsten*
 - Delete overtollige variabelen
bv. werkvariabelen online programmatie, variabelen met allemaal missings

Kwaliteitschecks en cleaning

2. (vervolg cleaning)

- Verrijken databestand met variabelen
 - Provincie
 - Urbanisatie
 - Nationaliteit (Belg/niet-Belg EU/niet-Belg niet-EU)
- Hercoderen achtergrondvariabelen in categorieën voor analyse
 - Leeftijdsklasse
 - Opleidingsniveau
 - Gezinstype
- Flag alle gewijzigde variabelen (dus aanduiding per variabele indien er tijdens de cleaning aanpassingen zijn gebeurd)

Kwaliteitschecks en cleaning

3. Documenteren van de cleaning

4. Vernietigen van persoonsgegevens bij de verschillende partijen

5. Klaarmaken van de bestanden voor het delen met derden:

- Anonimisering databanken
- Uitwerken aanvraagprocedure om de data te gebruiken

Vragen?

Respons

- Na een uitgebreide kwaliteitscontrole:
 - SV-bevraging: 43,8% (N = 2625)
 - COVID-bevraging: 50,2% (N = 10 035)
- In beide bevragingen zien we gelijkaardige verschillen in de respons naargelang van de achtergrondkenmerken:
 - Globaal genomen iets minder respons bij mannen en bij niet-Belgen
 - Vooral naargelang van de leeftijdsgroepen grote verschillen in de respons: hogere respons bij de 50-plussers, terwijl de moeilijk te bereiken groep diegenen uit de leeftijdsgroep 25-34 zijn (bijvoorbeeld COVID: respons van 67% bij 65-74-jarigen, tegenover 40% bij 25-34-jarigen)
 - Bescheiden verschillen naargelang van de provincie waarin men woont, maar wel merkkelijk lagere respons in de grootsteden (bv. COVID-bevraging: 40,2%)

Respons: online versus papier

- Online versus op papier:
 - COVID: resp. 72,5% versus 27,5%
 - SV-bevraging: resp. 72,8% versus 27,2%
 - Vooral naargelang van de **leeftijd** en het **opleidingsniveau** van de respondenten zien we verschillen tussen de modi, ter illustratie op grond van de COVID-bevraging:
 - Aandeel respondenten dat deelneemt door middel van de papieren versie neemt toe van 14% bij de -35-jarigen tot 57% bij de 75-plussers
 - Aandeel respondenten dat deelneemt door middel van papieren versie neemt af van 47% bij de laaggeschoolden tot 14% bij de hooggeschoolden
- Belang om ook niet digitale vormen aan te bieden!

Respons: mobile first?

- Binnen de groep die online deelneemt, is dat in drie op tien van de gevallen door middel van een smartphone (29,6% bij SV-bevraging) en 32,5% bij COVID-bevraging)
- In de totale groep respondenten komt dit overeen met 21,5% (SV) en 23,5% (COVID) die deelneemt door middel van de smartphone

Respons: mobile first?

- Vooral naargelang van de leeftijd zien we verschillen in het gebruik van de smartphone
 - **Binnen de groep die online deelneemt** gaat het aandeel dat deelneemt via de smartphone aan de SV-bevraging van 12,7% bij de 75-plussers tot 51,6% bij de -25-jarigen (minder uitgesproken bij COVID: resp. 22,3% tot 43%)
 - **Binnen de totale groep van respondenten** zien we dat bij de SV-bevraging 44,1% deelneemt via smartphone (daalt tot 5,1% bij de 75-plussers).
(Bij COVID-bevraging minder uitgesproken, toch daling van 37,2% bij -25-jarigen tot 9,6% bij de 75-plussers)
- Belang om mobiele versie aan te bieden aan de moeilijk te bereiken groep van -25-jarigen!

Weging

- Aselecte enkelvoudige toevalssteekproef (dus uniforme design- en nonresponsgewichten)
- Wel een poststratificatieweging, rekening houdend met:
 - Geslacht
 - Leeftijd
 - Nationaliteit
 - Opleidingsniveau (populatiegegevens op grond van EAK)
 - Gemeente waarin men woont (opgedeeld in types gemeenten)
- Gewogen op de 5 marginale verdelingen (via “raking” of “iteratief proportioneel fitten”), dus niet via de kruising van een aantal variabelen
- Uiteindelijk gebruikt gewicht is herschaald (zodat gewogen en ongewogen steekproefomvang gelijk zijn)

Vragen?

Communicatie cijfers

- Gericht naar het brede publiek: laagdrempelig, aangepast taalgebruik
- Neutrale positie : wij stellen de data ter beschikking, maar doen zelf geen beleidsevaluatie
- Hoewel het uitgangspunt gelijkaardig is (ter beschikking stellen van een aantal basisgegevens op een toegankelijke/beschrijvende manier), werd een afzonderlijke communicatiestrategie voor beide bevestigingen uitgewerkt

SV-bevraging: resultaten

- Tussen 6 en 20 mei 2021: publicatie van de eerste Vlaamse Openbare Statistieken o.g.v. deze nieuwe survey
- Zie www.statistiekvlaanderen.be
- Naast globale rapportering, opdeling naar geslacht, leeftijd, gezinstype, opleidingsniveau, provincie en urbanisatiegraad
- Naast metadata en uiteindelijke gegevens in een toegankelijke beschrijving en figuren, kan men de data gebruikt voor de figuren ook downloaden
- Najaar 2021: volgende bevraging(-en) voor het een volgende reeks aan Vlaamse Openbare Statistieken die op grond van survey gevoed worden

COVID-bevraging: resultaten

- Globale rapportering VSA vanaf april 2021, publicatie- en communicatiestrategie in 3 fases:
 - April-mei: basisrapportering door middel van 3 SV-rapporten (29 april, 13 mei en 27 mei)
 - Vanaf juni: verdiepende rapporten voorzien (i.s.m. de VSA)
 - Later deze zomer: ter beschikking te stellen aan derden (via aanvraagformulier, in het najaar 2021)

COVID-bevraging: de basisrapporten

- <https://www.statistiekvlaanderen.be/nl/resultaten-covid-19-bevraging>
 - ⊕ [Resultaten COVID-19-bevraging: Gezondheid, welzijn en sociale contacten](#)
 - ⊕ [Resultaten COVID-19-bevraging: Werk, inkomen en levenslang leren](#)
 - ⊕ [Resultaten COVID-19-bevraging: Wonen, mobiliteit, kinderen en onderwijs en digitalisering](#)
- Rapportering over de basisgegevens en hun link met achtergrondkenmerken in pdf, achterliggende (geaggregeerde) cijfers beschikbaar in Excel via de website

Slotbeschouwing

- Nieuwe manier van werken onder impuls van tal van veranderingen
- “Respondent centraal stellen” als uitgangspunt van een duurzame surveystrategie
- Rijksregister als basis voor de steekproef
- Moeilijk te bereiken groepen: zowel door de mixed modes als door het aanbieden van een “mobiel-vriendelijke” vragenlijst
- Belang communicatie: aandacht voor formulering in uitnodigingsbrief, lay-out van de vragenlijst (zowel web als schriftelijk) → impact op respons
- Een weloverwogen sprong in het onbekende

Vragen?

Neem gerust contact op:

Tina Vander Molen, Tina.VanderMolen@vlaanderen.be

Dries Verlet, Dries.Verlet@vlaanderen.be

Vlaamse Statistische Autoriteit

Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken

Havenlaan 88 bus 100

1000 Brussel